

FLORIAN
BOLAND
DE
IJZEREN
ENGEL

PEPPER
BOOKS

Voor E.A., ondanks alles

*Julia used to say, "Poor Sebastian. It's something chemical in him."
That was the cant phrase of the time, derived from heaven knows
what misconception of popular science.*

Evelyn Waugh, *Brideshead revisited*

NUR 301/W061601

© Pepper Books

© MMXVI Tekst: Florian Boland

Vormgever omslag: Studio Jan de Boer

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

Foto omslag: Stephen Carroll / Trevillion Images

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie
in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

Pepper Books is een volwassenen imprint van Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

pepperbooks.nl

Proloog

Het is vreemd hoe ik steeds het gevoel heb me iets te herinneren. Ik was er niet bij, ik weet niet eens zeker wat er precies gebeurd is. Het zijn beelden, beelden in mijn hoofd; helder, vaak helderder dan ik graag zou willen. Er zijn geen vaste momenten waarop ze komen. Het kan 's avonds zijn, als het laat is en ik niet kan slapen, maar net zo goed 's morgens als ik wakker word. Ik kan in de tram zitten of op de fiets, op weg naar schermtraining. Mijn gedachten kunnen onbewaakt naar ze toe dwalen of, zonder dat ik het kan tegenhouden, er juist heel doelgericht naar op weg gaan. En dan zijn ze er opeens, mijn hele denken naar één punt toe zuigend, als onverwacht heet water dat uit een kraan over mijn handen stroomt en mijn huid verbrandt.

Mijn eerste reactie is dat ik ze wil laten verdwijnen. Ze geven me een angstig, schuldig gevoel. Maar tegelijkertijd wil ik ze niet kwijt-raken, niet definitief. Want hoe lelijk ze ook zijn, ze horen bij me, zijn een deel van me; hun betekenis groter dan de angst en de schuld. De beelden – zoals ik al zei, herinneringen zijn het niet – zijn verbonden met een van de meest bepalende periodes in mijn leven, een tijd die ik niet wil vergeten.

Het begint met een landschap dat ik ken, zonder het ooit in het

echt te hebben gezien. Bergen met aan hun voeten een ruig landschap: droge begroeiing op harde klei, gebarsten in de hitte van de brandende zon. Ergens begint een vruchtbaar, groen stuk land met in het midden een groepje gebouwen. Schuren en stallen met klassieke pannendaken, in het midden een statig woongebouw met een zwembad. Aan de rand van het felblauwe waterbassin zit een jonge man. Ik weet wie hij is. Hij zit kalm op het voeteneinde van een ligstoel, starend naar niets in het bijzonder, zijn T-shirt wapperend om zijn pezige lichaam in de zomerwind.

Dan verdwijnt plotseling de kalmte, of blijkt er helemaal niet geweest te zijn. De jongen verkrampst. Zijn bovenlichaam klappt voorover, zijn handen omklemmen met kracht het kunststof van de stoel. Hij begint te schudden, krijgt stuip trekkingen, als bij een epileptische aanval. Mensen komen aangerend, proberen hem te helpen, spreken kalmerende woorden in een vreemde taal. Het lijkt te werken, hij wordt rustig, stil. Alles wordt stil en donker.

En dan komt vanuit het duister het snijden. Soms begint het met een flits, het lemmet van een mes dat licht weerkaatst. Splijtende huid, stromend bloed. Hoofdwonden bloeden altijd heftig. Een worsteling; armen, schouders. Pogingen om los te komen, om het te stoppen. Ik voel de vastberadenheid die er geweest moet zijn, de onverbiddelijkheid. Eigenlijk vind ik dat het meest beangstigende: de gruwelijkheid, de onverstoortbaarheid van het aanhoudende snijden, ondanks de wilde tegenstand en het stromende bloed.

Na een tijdje, net zo onverwacht als dat ze mijn gedachten overnamen, verzwakken de beelden weer, als een wegzakkende koortsaanval of een onweersbui die overtrekt. En dan zijn ze weg.

**Haarlem,
januari 1995**

Hoofdstuk 1

Ik keek omhoog naar de naam van de kliniek, *Linnaeus*. Sierlijke letters van zwartgeschilderd metaal die samen een boog vormden tussen twee stenen pilaren. Het was een heldere winterochtend, het gras langs de weg wit van de bevroren dauw. Ik stopte voor de slagboom, liet het raam zakken en drukte op de koude knop van de intercom. Naast me op de passagiersstoel lag de brief met mijn afspraak, in het briefhoofd een wat moderner vormgegeven versie van de naam boven de poort.

‘Goedemorgen,’ zei een metalen kraakstem. Achter het raam van het portiershuisje bewoog een silhouet. ‘Dokter Moulain?’

‘Ja,’ antwoordde ik, een beetje verrast. Voordat ik nog iets kon zeggen ging de slagboom omhoog.

‘U mag doorrijden.’

De oprijlaan was een klinkerweg, geflankeerd door oude eiken en rododendronstruiken. Hij maakte een flauwe bocht, klom naar de top van een kleine duin en bood vanaf daar uitzicht op het hoofgebouw, de oorspronkelijke, oude kliniek met haar toren en haar hoge pannendak. Ik liet de auto de helling af rollen en reed rechtsaf de parkeerplaats op. Er liep een groepje mensen langs, patiënten nam ik aan, die terugkwamen van een wandeling. Sommigen hadden hun

jas om hun middel gebonden, ondanks de kou. Een begeleidende verpleger keek mijn kant op en knikte vriendelijk. Het groepje liep over een schelpenpad langs het gebouw en verdween om de hoek. Ik knoopte mijn jasje dicht, stak de parkeerplaats over en beklom de treden naar de glazen toegangsdeuren.

‘Eindelijk ontmoeten we u dan,’ zei de grijsharige man die zich had voorgesteld met alleen zijn achternaam, Ringeling. Hij had een puntige neus en een snavelachtige mond. ‘Uw naam is u vooruitgesneld.’

Ringeling was de geneesheer-directeur van de Linnaeuskliniek. Hij zat tegenover me aan een ovale vergadertafel, samen met nog een man en een vrouw. De man was lid van het bestuur, wist ik uit de brief; zijn naam herinnerde ik me niet. Hij had een ringbaardje en iets wat leek op een tic: een zo nu en dan optrekken van zijn neusvleugels, schokachtig, als een knaagdier. De vrouw kende ik van een gesprek de week ervoor. Haar naam was Cynthia Meijer. Ze was hoofd Interne Zorg, de afdeling waar ik had gesolliciteerd.

‘Ik heb hem nog gekend,’ zei Ringeling. ‘Uw vader.’ Hij keek even opzij naar het bestuurslid, dat zijn neus optrok. ‘Ik heb hem een paar keer ontmoet,’ ging hij door. ‘Met hem over het vak gesproken. We waren het niet met elkaar eens.’

Ik knikte, gewend aan mensen die spontaan over mijn vader begonnen.

‘Maar goed,’ zei Ringeling. ‘U bent het ook niet met hem eens.’ Hij pakte een tijdschrift van de tafel en hield het met de voorkant naar me toe. Ik herkende het meteen, het was het maartnummer van het blad *Query*. ‘We hebben uw interview gelezen. Freud die het hersenonderzoek vijftig jaar heeft stilgelegd?’ Ringeling lachte zuinig en drukte zijn lippen op elkaar. ‘Interessante stelling. Strikt gezien heeft u helemaal gelijk.’

‘Het is niet mijn stelling,’ zei ik. ‘Hij is van mijn hoogleraar.’ Ik noemde zijn naam. ‘De journalist vond het blijkbaar mooier om de woorden in mijn mond te leggen.’

‘En u vond dat vast niet erg.’ Ringeling legde het tijdschrift weg. ‘Maar genoeg over Freud. En genoeg over uw vader. Laten we het over u hebben.’

Hij stelde me een aantal vragen. Hoeveel patiënten behandelde ik op dit moment? Met welke aandoeningen had ik de meeste ervaring? Welke psychiaters had ik de afgelopen jaren geassisteerd? Wat had ik van ze geleerd? Het bestuurslid naast hem hoorde mijn antwoorden aan met een indringende blik. Af en toe deed hij het trucje met zijn neus. Ik kon niet met zekerheid zeggen of er een ritme in de beweging zat, of dat het sporadische stuiptrekkingen waren. Dokter Meijer zat er ontspannen bij en knikte af en toe. De meeste vragen had ze me de week ervoor zelf al gesteld.

Het gesprek duurde iets meer dan een uur. Aan het einde kwam Ringeling weer terug op mijn vader.

‘Het feit dat hij zich aansloot bij die beweging,’ zei hij. ‘Die sekte.’ Hij tilde lichtjes een wenkbrauw op, mij de gelegenheid biedend hem aan te vullen.

Ik deed het niet.

‘Tja,’ zuchtte hij. ‘Ik heb dat nooit begrepen.’

Het lukte me om te glimlachen. ‘Ik ook niet.’

Meijer begeleidde me naar de uitgang. Ze gaf me een hand en legde haar andere hand even op mijn bovenarm. ‘Ik denk tot ziens,’ zei ze.

Het verkeer richting Amsterdam stroomde makkelijk door. Pas toen ik de ring af reed en het terrein van het Amsterdams Medisch Centrum op, kwam ik in de drukte terecht. Het was bijna middag, spitsuur in het ziekenhuis. De stoepen waren vol, net als de parkeergarage.

Ik moest naar de derde ondergrondse verdieping om een plaats te vinden. Buiten was het nog steeds helder en koud. De zon scheen en er stond een lichte wind. Ik betrapte mezelf op een haastige pas – onnodig, want mijn agenda was leeg, ik had geen afspraken die ochtend. Ik ging langzamer lopen, liet de massa me inhalen en stopte uiteindelijk bij een van de bankjes die uitkeken op de draaideuren van het AMC.

Mensen stroomden in en uit. Patiënten, medisch personeel, studenten die van hun laatste college voor de lunch kwamen. Hoe vaak was ik meegelopen in die stroom? Honderden, misschien wel duizenden keren. Ik vroeg me af hoe vaak ik het nog zou doen en keek omhoog naar het gebouw. Het ongeverfde beton, het gegalvaniseerde staal en het verweerde wit van de plastic gevelplaten; alles zag er anders uit, ouder en meer versleten, alsof het nu al iets uit mijn verleden was.

Die avond kwam ik laat thuis. Op het werk had ik een rommelig bureau achtergelaten. Ik was aan verschillende dingen begonnen en had niets afgemaakt. Ik pakte een biertje uit de koelkast en drukte op de berichtenknop van mijn antwoordapparaat. Eén bericht.

‘Had jij vandaag niet je grote gesprek?’ Het was Eva, mijn zus. ‘Bel me als je terug bent.’

Ik belde haar.

‘Hoe ging het?’ vroeg ze.

‘Ze vroegen naar papa.’

Eva hum-humde, net zo gewend aan zijn schaduw als ik. ‘En verder?’

‘Ze hadden mijn interview gelezen.’

‘Je interview. Natuurlijk, ja. Ik was het al helemaal vergeten. Welk blad was het ook alweer?’

Query.

Ik draaide me naar het raam en kneep mijn ogen samen tegen het licht van de avondzon. Beneden in de vaart voer een sloep met twee oudere stellen erin. De mannen leken op elkaar, ze hadden hetzelfde grijze haar en hetzelfde vierkante gezicht. Iets zei me dat mijn zus voor iets anders had gebeld dan mijn gesprek.

‘En jij?’ vroeg ik. ‘Gaat het goed?’

Ze aarzelde even. ‘Vind je het erg als ik langskom?’

‘Natuurlijk niet.’

Een half uur later belde Eva aan. Ze zag er moe uit. ‘Heb je al gegeten?’ vroeg ze. ‘Heb je iets in huis? Ik kook wel wat.’

‘Kom,’ zei ik. ‘Ik heb zin in pizza.’

We liepen naar de Italiaan op de Bilderdijkkade. Er was weinig verkeer. Half acht, de avondspits was al een tijdje voorbij. In het restaurant was het rustig. We gingen zitten aan een tafel bij het raam en kletsten wat over mijn gesprek van die ochtend.

‘De buurvrouw kwam vanmorgen langs,’ zei Eva na een tijdje. ‘Je kent haar wel. Dat jonge ding, die met die oudere man. Lang donker haar. Ze kwam vertellen dat ze zwanger was. Juichend.’

‘Wat heb je gedaan?’

‘Meegejuicht.’

De ober kwam. Ik bestelde wijn, Eva maltbier. De doktoren hadden haar verteld dat alcohol de kans op een zwangerschap verkleint.

‘Hoe is het met Jim?’ vroeg ik.

Eva friemelde aan haar servet. ‘Hij vliegt.’ Jim was Eva’s man. Hij was piloot en vloog intercontinentaal.

De ober bracht onze drankjes. Eva’s glas was beslagen. Ze ging er met haar vinger overheen, tekende iets.

‘En jij?’ vroeg ze. ‘Als je wordt aangenomen, ga je dan verhuizen?’

‘Ik weet het niet.’ Ik nam een slok wijn. ‘Misschien.’

‘Jij hebt er geen moeite mee, toch? Met alleen zijn.’ Er klonk iets afwezigs, iets bitter in haar stem. Ze probeerde het te verbergen met een glimlach. ‘Ik wel,’ zei ze. ‘Ik wil niet alleen oud worden.’

Ik keek mijn zus aan, op zoek naar iets van afzwakking, relative-ring. Ze ontweek mijn blik.

‘Misschien is het verlatingsangst,’ zei ze. ‘Misschien ben ik bang dat iedereen hem smeert, naar een of ander desolaat oord in India.’ Ze draaide zich naar het raam en sloeg haar armen om haar middel, alsof ze het plotseling koud had. ‘En dan op een dag opeens dood is.’

De volgende ochtend was ik vroeg op mijn werk. Ik was alleen, de twee collega-assistenten met wie ik mijn kamer op de vierde verdieping deelde hadden geen dienst. Ik stond voor het raam en keek neer op het betegelde binnenpleintje van de gesloten afdeling. Beneden zat een patiënt op een bankje te roken. Ik kende hem, hij stond bij mij onder behandeling. Hij doofde zijn sigaret en stak meteen een nieuwe op. Toen hij zijn aansteker terug in zijn jaszak stopte, ging de telefoon. Ik nam op.

‘Dag Mark.’ Het was Ringeling van de Linnaeuskliniek.

Dat is snel, dacht ik.

‘Gefeliciteerd, jongen,’ zei hij joviaal. ‘Je bent aangenomen.’